

- формування природної резистентності до емоційного стресу методами адаптації до фізичних і психологічних факторів середовища;
- розвиток у соціально дезадаптованого підлітка почуття власної гідності, честі, доброти, справедливості, поваги до оточуючих як основи особистісних якостей людини і її успіху в соціальному середовищі [2, с. 239].

Враховуючи те, що більшість дезадаптованих підлітків проживає у малозабезпечених сім'ях, у межах соціальних заходів їм надається матеріальна підтримка, що передбачає безкоштовне харчування у центрі та виплату стипендії. Вивчаються та піддаються контролю умови проживання підлітків, за допомоги громадських організацій та правоохоронних органів здійснюється правовий та психологічний вплив на батьків, які ведуть асоціальний спосіб життя.

Основними структурними підрозділами центру є адміністративний, інформаційно-аналітичний, соціальний, науково-методичний відділи, психологічна служба, які на певних етапах соціальної реабілітації виконують відповідні функції та працюють у тісній взаємодії.

Результати діяльності Центру очевидні – більшість (97 %) випускників Центру продовжують навчання в загальноосвітніх школах, здобуваючи повну загальну середню освіту, та професійних ліцеях, де разом із середньою освітою отримують робітничу професію.

Поряд із позитивним досвідом соціальної реабілітації дезадаптованих старших підлітків можна визначити ряд проблем. Контингент підлітків не простий. Кожна дитина потребує індивідуального підходу, а тому нагальною потребою є надання консультативно-методичної допомоги всім учасникам навчально-виховного процесу.

Виходячи з вищесказаного, основними напрямками наших подальших досліджень є експериментальна перевірка педагогічних умов та етапів соціальної реабілітації в умовах професійних ліцеїв; розроблення методичних рекомендацій педагогам щодо забезпечення педагогічних умов соціальної реабілітації дезадаптованих старших підлітків в умовах професійних ліцеїв.

Список використаної літератури

1. Капська А. Й. Соціальна робота : Навчальний посібник / А. Й. Капська. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 328 с.
2. Коношенко С. В. Теоретико-методичні основи реабілітаційної роботи з соціально дезадаптованими підлітками в умовах індустріального регіону : дис. ... докт. пед. наук: 13.00.05 / Сергій Володимирович Коношенко. – Луганськ, 2010. – 492 с.

*Ю. Є. Докукіна,
м. Київ*

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ 5–9-Х КЛАСІВ ГОТОВНОСТІ ДО ВИБОРУ СПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкрито сутність формування в учнів підліткового віку готовності до вибору спортивного профілю навчання у процесі ігрової діяльності, яка сприяє залученню учнівської молоді до рухової активності та здорового способу життя.

Ключові слова: учні підліткового віку, готовність до вибору спортивного профілю навчання, ігрова діяльність.

Актуальність дослідження проблеми формування в учнів 5–9-х класів готовності до вибору спортивного профілю навчання у процесі ігрової діяльності зумовлена необхідністю орієнтації теорії і практики на розроблення сучасних методик підвищення рухової активності школярів на уроках фізичної культури, у позакласній фізкультурно-оздоровчій та спортивно-масовій роботі. Ефективною формою формування в учнів підліткового віку готовності до вибору спортивного профілю навчання є ігрова діяльність, яка організовується згідно з вимогами щодо проведення спортивних ігор в загальноосвітній школі. Такі ігри проводяться з метою: формування в школярів готовності до вибору спортивного профілю навчання та бажань і нахилів до спортивно-масової роботи; залучення учнів до активного оволодіння базовими знаннями, уміннями та практичними навичками з техніки і тактики проведення змагань у процесі ігрової діяльності; допомоги кожному учасникові сформуванню бажання вивчати історію рідного краю в процесі ігрової діяльності; відбору здібних школярів для занять у спортивних секціях і гуртках та участі в районних, міських та обласних змаганнях зі спортивних ігор.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає змогу зрозуміти, що підлітковий вік є одним із сприятливих періодів розвитку особистісних якостей. На думку І. Д. Беха, основні колізії підліткового віку доцільно розглядати крізь призму домінант розвитку, якою є виховання підлітка як особистості. Адже особливістю особистісного розвитку на цьому віковому рубежі є те, що на перше за значущістю місце виходять кооперативні стосунки з ровесниками та соціально значуща діяльність. Автор відмічає, що сучасний підліток по-справжньому вирішує проблему вибору шляху самореалізації – продуктивно-творчого чи споживацького, а це безпосередньо пов'язано з його настановами стосовно інших людей і матеріальних цінностей. Настанови визначають егоїзм чи альтруїзм, пожадливість чи безкорисливість, творчість чи споживацтво у поведінці. Педагогічний вплив у цьому напрямі багато в чому опосередкований сімейними традиціями та атмосферою малої групи, референтної для дитини й підлітка. Тому і вплив на особистість з боку суспільного виховання може відбуватися переважно двома шляхами – або вплив на сім'ю і вже через неї – на дитину, або створення у референтній групі, яка зайнята педагогічно організованою діяльністю, атмосфери доброзичливості й творчості. Цей вік, наголошує І. Д. Бех – “перший рубіж особистісного розв'язання суперечностей самовизначення, й допомога педагога в цей час зводиться переважно до підтримки підлітка, його референтної групи” [1, с. 102].

Дієвим для формування в учнів 5–9-х класів готовності до вибору спортивного профілю, відмічає М. Д. Зубалій, є метод змагань. Він становить собою спосіб стимулювання активності підлітків, організації їхньої практичної суспільно-корисної діяльності. Цей метод ґрунтується на мотивах інтересу, привабливості, високої ініціативності, винахідливості, діловитості, практичності, колективізму і самодіяльності. Його застосування веде до загального підйому працездатності учнів, продуктивності й досягнення високих

результатів у навчанні та поведінці. Як метод виховання, змагання проводяться з урахуванням вікових особливостей і психологічних факторів, які характеризуються тим, що всім підліткам властиве прагнення до здорового суперництва, першості, самоствердження. Педагогічно правильно організовані змагання сприяють формуванню в учнів підліткового віку готовності до вибору спортивного профілю [2].

Уміле застосування цього методу в процесі ігрової діяльності перетворює змагання на сильний стимул удосконалення спортивно-масової роботи учнів, виховує в них прагнення до досягнення поставленої мети, розвиває уміння долати труднощі. Участь у змаганнях сприяє створенню в учнівському колективі атмосфери згуртованості і єднання на основі цікавої перспективи, яку висунули учні в процесі змагань. Намагаючись перевершити один одного у майстерності, спроможностях, підприємливості, винахідливості, силі й уміннях, учні розвиваються інтелектуально, морально, фізично. Оцінюючи досягнуті результати, вони критично ставляться до своїх недоліків, намагаючись їх виправити, удосконалюють свою підготовленість, що сприяє формуванню готовності до вибору спортивного профілю.

Разом із цим, змагання та ігрова діяльність можуть і завдати шкоди у формуванні в учнів підліткового віку готовності до вибору спортивного профілю за умов, якщо вчителі фізичної культури, тренери спортивних секцій та гуртків не помітять позитивних емоцій у переживаннях учнів за результати спортивних змагань і не будуть їх розвивати за допомогою адекватних форм і методів фізичного виховання. Причиною цього буває суб'єктивно підібраний зміст ігрової діяльності й недоліки в методиці проведення змагань. У такому разі вчителі фізичної культури повинні приділяти достатньо уваги роз'ясненню позитивного значення змагальної діяльності для кожного учня, стежити за добросовісним її виконанням. Тому, на нашу думку, вчителям фізичної культури, тренерам спортивних секцій необхідно викликати в учнів інтерес до спортивно-масової роботи, а саме: створювати ситуації гарантованого успіху; нагороджувати переможців змагань дипломами, грамотами, цінними подарунками; проводити змагання зі спортивних ігор на призи відомих земляків, спортсменів тощо.

Як зазначає М. В. Тимчик, ефективними для фізичного виховання старших підлітків є такі спортивні ігри, як баскетбол, волейбол, футбол, гандбол, які проводяться в умовах, що вимагають від учнів підліткового віку прояву винахідливості, кмітливості, спритності, витривалості, швидкості думки, творчого мислення. Під час проведення цих ігор учні мають швидко, без обдумування приймати самостійні рішення, правильно орієнтуватися в новій обстановці й бути готовим до непередбачуваних ситуацій, які можуть виникнути в процесі ігрової діяльності. Проводити такі ігри потрібно там, де є можливість використовувати природні й штучні перешкоди, створювати ситуації, які дають змогу проявляти відповідальність, дисциплінованість, мужність, упевненість, рішучість, сміливість, організованість та інші особистісні якості. Важливо також учителям фізичної культури обмежувати часом виконання певного ігрового завдання. Це сприяє отриманню нових знань, умінь і навичок виконувати поставлені завдання, формуванню в учнів 5–9-х класів готовності до вибору спортивного профілю [3].

Як бачимо, ігрова діяльність є ефективною формою вирішення поставлених завдань щодо формування в підлітків готовності до вибору спортивного профілю. Вона становить собою спосіб стимулювання активності учнів 5–9-х класів, формування їхніх мотивів, інтересів, сприяє розвитку винахідливості, ініціативності, самостійності й основних фізичних якостей. Застосування цієї форми виховання дає підліткам змогу самореалізуватися, досягти поставленої мети, розвиває уміння самостійно долати непередбачувані труднощі, які виникають у процесі організації і проведення змагань зі спортивних ігор. Як форма виховання, ігрова діяльність проводиться з урахуванням анатомо-фізіологічних та психологічних особливостей учнів підліткового віку, які характеризуються тим, що всім підліткам властиве прагнення до здорового суперництва, бажання бути завжди першим. У процесі ігрової діяльності в учнів 5–9-х класів також формуються вміння оцінювати індивідуальні й командні досягнення, свої фізичні можливості в процесі змагань тощо.

Таким чином, ігрова діяльність сприяє формуванню в учнів підліткового віку готовності до вибору спортивного профілю навчання й розвитку цілого ряду позитивних умінь та навичок і таких рис, як готовність до взаємодопомоги повага до своїх партнерів і суперників, свідомо дисциплінованість, активність, почуття відповідальності тощо. Різноманітні рухи й дії, які виконуються під час змагальної та ігрової діяльності, глибокий зміст форм і методів фізичного виховання справляють великий оздоровчий вплив, сприяють зміцненню нервової системи, рухового апарату, поліпшенню загального обміну речовин, оптимізації діяльності всіх органів і систем організму учнів, формуванню готовності до вибору спортивного профілю. Також великий вплив має ігрова діяльність на розвиток в учнів 5–9-х класів таких якостей, як винахідливість, творчість, самостійність тощо.

Список використаної літератури

1. Бех І. Д. Виховання особистості: Сходження до духовності : наук. видання / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2006. – 272 с.
2. Зубалій М. Д. Фізичне виховання учнів 10–11 класів : навч. посібник / М. Д. Зубалій. – К., 2008. – 212 с.
3. Тимошенко О. В. Основи теорії та методики викладання спортивних і рухливих ігор : навч.-метод. посібник / О. В. Тимошенко, Р. М. Мішаровський. – К., 2008. – 259 с.
4. Тимчик М. В. Фізичне виховання старших підлітків у процесі ігрової діяльності / М. В. Тимчик // Фізичне виховання в школі. – 2011. – № 5. – С. 19–21.

Е. А. Єрмоєнко,
м. Київ

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОГРАМИ НАВЧАННЯ З ХОРТИНГУ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

У статті представлено характеристику навчальної програми з виду спорту хортинг для дітей дошкільного віку, учнів загальноосвітніх шкіл та молоді 18–21 років. Програма спрямована на зміцнення здоров'я, підвищення рухової активності та популяризацію здорового способу життя.

Ключові слова: *навчальна програма з хортингу, рухова активність, здоровий спосіб життя.*